

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

Ant. Augustini Archiep. Tarracon. De Emendatione Gratiani Libri Duo

Agustín, Antonio

Dvisbvirgi ad Rhenvm ; Arnhemii, 1676

II. De Gratiani erratis in propriis nominibus

urn:nbn:de:hbz:466:1-10603

*De Gratiani erratis in propriis
nominibus.*

DIALOGUS SECUNDUS.

B. Et tempus, & locus aptus est; ut te promissi tui admoneamus. Quid enim hac hortorum amœnitate jucundius? avidas autem aures adferimus ego, & C. noster. A. Video nihil diutius vobis posse deberi. Sed libris aliquot nobis opus est, & in primis Gratiano editionis ejus, quæ habeat duorum Antonior. notas. C. Eum librum mecum attuli, quod eum potissimum à te laudari sciebam; & ut viderem, quid tu de singulis erratis esses dicturus, & ut melius id memoriæ mandarem. A. Laudo providentiam tuam. Ego quoque in adversariis quibusdam, quæ attuli, scripseram ordine litterarum aliquot Gratiani errata, quæ facilius referam. Vos etiam alia suggeretis. Et quoniam heri diximus, in nominibus propriis sæpe fuisse librarios lapsos: ab eisdem initium sumamus. Principio duo ex sacris libris loca corrigenda sunt: cum pro Ochozia Rege^a Achab editus est, & pro Achan, sive Achar, Achor. ^b Verba Gratiani sunt. ^c *Sed objicitur illud Ambrosij*: Ambrosij verba quæ-
rantur:

^a 4. Reg. I. b.   ^b 26. q. 2. in prim.   ^c 23. q. 4.
c. 29. si illic. p. sed objicitur.

rantur : Ad preces Heliæ ignis descendit de cælo, ut Prophetæ vindicaretur injuria quod tunc intelligitur factum, quando Achab Rex Israël &c. misit duos quinquagenarios : nostis reliqua. ¹ Alter locus ita scriptus est. Cum enim Achor de anathemate furtim surripuisset &c. Ita cecidit fors super Achor. ² Bis Achor pro Achan scriptum legimus. B. Ego Gratianum errasse arbitror, non librarios. A. Si Gratiani erratum est, memoriæ erratum est, qualia multa & apud Ciceronem, & apud alios scriptores sæpe adgnita sunt : si librariorum peccatum est, cur Gratianus notatur ? ² Tertius locus est. In inscriptione

² Josu. 7. b.

¹ In editione Romana 23. q. 4. c. 29. si illic. p. sed obicitur : nomen Achab editum est, sed in margine est, Ochozias filius Achab. & in scholio Achab. Confundit historiam &c. in fine post illa verba, sub Ochozia, additur, cujus filius fuit Achab, ut legitur 4. lib. Reg. in princ. & 3. Reg. ult. Quod vero in contextu verborum dicitur, illud Ambrosij, Ad preces Heliæ &c. habet in margine, supra ead. quod Christus. 4. Reg. 1. Id caput est inscriptum Ambrosio lib. 7. commentarior. ad cap. 9. Lucae. Sed illic nihil de Achab dicitur ; neque apud Ambros. eadem verba inveni.

² In Romana editione 26. q. 2. in princ. Achar editum est, non Achor, & in margine, alias Achan, & Josue 7.

ptione quadam pro Carthaginensi concilio Agathense primum scribitur. ^a Est autem caput xi. concil. Carthag. I. ³ Alibi Alexandrinus Episcopus Leander Hispalensis dicitur. ^b Atque idem Leonardus Episcopus alio in loco. ^c Prior locus est *distin. XXXIIX.* ubi post verba B. Augustini additur: *Idem ad Alexandrinum Episcopum. Indignum vehementer existimo, ut verba cœlestis oraculi restringam sub regulis Donati.* Hæc non Augustini verba sunt, sed Gregorij in præfat. *Moralium in Job cap. ult.* qui liber ad Leandrum Episcopum inscriptus est. ^d Hoc non fugit Joannem And. F. Sunt, qui putent additum esse hoc caput Gratiani discipulo Palea, ut id, quod proximum est, cujus inscriptio non vocem, *Idem*, habere debet; sed hanc, *Augustinus.* ⁴ Alter locus est ex epistula quadam

^a 15. q. 7. c. 3. si quis. ^b Dis. 38. c. 13. indignum. ^c De consec. dis. 4. cap. 80. de trina. ^d Joan. And. in c. ad audientiam. in fine. de rescript. d. c. 80.

³ In Gregoriana editione inscriptio capituli tertij Siquis tumidus. 15. q. 7. hæc est. Item ex concilio Carthaginensi primo cap. II. Mox additur. Sic est emendatum ex vetustis codicibus; nam in vulgatis erat, Agathensi primo, cum unicum duntaxat Agathense memoretur.

⁴ Inscripção capituli 13. Indignum, *distin. 38. in Grego-*

dam Gregorij ad eundem Leandrum Episcopum de trina mersione baptismatis, quæ extat, ut notat Demochares, lib. 1. epist. quadragesima prima registri. Eiusdem mentionem invenies in concilio Toletano quarto cap. v. & in concilio Vormaciensi item cap. v. & apud ^aIvonem, & Ansel. Lucens. & alios collectores. ^s C. Quis hic Leander fuit? A. Tres fratres germanos insignes pietate, & eruditione viros habuit Hispania Reccaredo Rege, Leandrum, Isidorum, & Fulgentium: duo illi Hispalenses Episcopi fuerunt, hic tertius Astigitanus. Leandro acceptam ferimus Gotthor. Arianorum in catholicam fidem conversionem. Cum hoc Gregorius

amicitiam

^a Ivo lib. 1. tit. 2. c. 53. panorm. & par. 1. cap. 130. decr. Ansel. lib. 9. c. 17. & 61. Casar. lib. 12. cap. 43. Tarrac. lib. 4. c. 10.

Gregoriana editione est hæc. Item Gregorius ad Leandrum Episcopum Hispalensem in præfat. Moraliū ad finem. Et capituli 14. Locutio, inscriptio est. Item Augustinus de vera religione c. 49. & 50. Palea.

⁵ In dicta Gregoriana editione inscriptio capituli 80. De trina. de consec. dist. 4. est hæc. Item Gregorius Leandro Episcopo Hispaniar. lib. 1. epist. 41. & in margine additur. Et in Tolet. 4. c. 5. & in Wormaciensi c. 5. Sent. ibid. (hoc est sent. 4. dist. 3.) Poly. l. 3. tit. 10. Ansel. l. 9. c. 61. Ivo p. 1. c. 130. Pan. l. 1. c. 60.

amicitiam inivit Constantinopoli; venerat enim illuc alter Pelagij Pontificis, alter Regis sui legatus ad CP. Imperatorem. B. Hic idem *Alexander* semel vocatur ab Anselmo Lucensi, iterum *Leander*. Fieri potest, ut idem nomen sit. ut Josue, Jesus, & Jason. Scander Berg, pro Alexandro Magno, avorum memoria, insignis vir peritia rei militaris, dictus est. A. Quid tu *Leandrum Musæi* putas eundem esse cum *Alexandro Macedone*? B. Non ego eundem virum esse dico, sed idem nomen. quamvis in etymo utriusque hæreo. A. Sequitur *Anastasius* sæpius ex *Athanasio* mutatus. Dum enim narrat Gratianus Athanasij pueri, simulati Episcopi factum, qui catechumenos aqua salutaris tingebat, tempore Alexandri Episcopi Alexandrini, eum *Anastadium* vocat. Sed ex Rufini historia lib. x. cap. xiv. mutari nomen debet. ⁶ Idem erratum in duabus inscriptionibus est. Altera hæc est: ^b *Felix Papa Anastasio, & omnibus Orientalibus Episcopis*. Scribe, Felix Papa secundus Athanasio, & omnibus &c. ex conciliis. ⁷ In altera est: ^c *Anastasius Patriarcha*

B

Papa

^a I. q. I. c. 58. spiritus. p. ecce. ^b 5. q. 2. c. ultimo. ^c 9. q. 3. c. II. fuit.

⁶ in eadem editione Romana I. q. I. c. 58. Spiritus. par. Ecce. per Athanasium puerum scriptum est.

⁷ In eodem Gregoriano libro inscriptio cap. ult. 5.

23

Papa Felici. Scribe, *Athanasius Patriarcha Alexandrinus Felici Papa secundo.* Referunt horum capitum verba Burchardus, ^a Ivo, ^b & Anselmus. ^c ⁸ Alterius Athanasii nomen invenio in Anastasium esse mutatum. Etenim in concilio Chalcedon. actione xiv. de quodam Athanasio Episcopo Parrhenorum * agitur, qui cum à Patriarcha suo deponeretur, cum sibi inimicum esse conquestus est, iterumque au liri jubetur. Idemque Nicolaus refert in epist. ad Michaëlem Imp. cujus initium est; *Proposueramus.* At Gratianus hunc *Anastasium* appellat. ^d ⁹ B. Eadem ratione

^a *Burc. lib. 1. c. 221.* ^b *Ivo par. 5. c. 15. & 335. decr.* ^c *Ans. lib. 2. c. 50. & 51. * Parænorum.* ^d *3. q. 5. c. 14. nulli. p. 1. & c. 15. quod suspecti.*

q. 2. hec est. Item Felix Papa II. Athanasio, & omnibus Orientalibus Episcopis epist. 1. cap. 3. Additur in margine Burc. lib. 1. c. 221. & Ivo p. 5. c. 335.

⁸ *In eodem libro inscriptio capituli II. Fuit semper. causa 9. q. 3. ita scripta est. Item Athanasius Patriarcha Papa Felici secundo. & in margine est. In romis conc. & Ivo p. 5. c. 15.*

⁹ *In eodem libro 3. q. 5. c. 14. Nulli. par. 1. Athanasius appellatur: sed in margine est: al. Anastasius. Sed capite 15. Quod suspecti, Athanasius dicitur sine ulla varietate. & multa de eodem dicuntur.*

DIALOGUS SECUNDUS. 19

ratione Athanasii libris aliquot Anastasii Antiocheni, ut existimo, libri mixti sunt. Ut cum plebeji in patricias familias inferebantur. A. Illud æquo animo ferendum est, quod pro *Asello* Anselmus scriptus est in inscriptione cujusdam capitis^a his verbis: *Item ex concilio Milevitano, cui interfuit Augustinus, & Anselmus Romanae Ecclesiae legatus contra Pelagianos.* In concilio Carthagin. vi. & vii. mentio fit trium legatorum Romanæ Ecclesiae, Faustini Episcopi, & Philippi, & Aselli presbyterorum. Hi à Zosimo Papa missi sunt, & in Africa post ejus mortem fuerunt. Interfuisse hos legatos in concilio Milevitano, mihi non constat. sed præsentibus eisdem lectos fuisse canones ejus concilij, & aliorum multorum, constat ex concilio Africano, & ex concilio Carthaginensi Græce conscripto. Sunt etiam Milevitani concilij litteræ ad Innocentium, qui ante Zosimum fuit, & Innocentij ad eandem synodum. ¹⁰ Arfacij Episcopi no-

B 2

men

^a De conse. d. 4. c. 152. placuit.

tur in notis ex concilio Chalcedonensi actione 14. Mendose autem in margine dicitur actione 24. in fine. (Vide lib. 2. dial. 12. add. 6.)

¹⁰ De consecrat. distin. 4. c. 152. Placuit igitur, hanc habet inscriptionem in Romano libro. Item ex concilio Milevitano, cui interfuit Augustinus, & Anselmus

men invenio apud Anselmum, ^a qui *Thracius* dicitur à Gratiano ^b in relatis Pelagii verbis. Sed in alio veteri Anselmi libro idem *Tertius* vocatur, & scriptor epistolæ *Gelasius*. Sic omnia sunt nobis incerta. Tantum hoc in variis lectionibus conscribi potest. ¹¹ Illud certum est, quod alibi pro *Ascanio* Tarraconensi Episcopo, *Asconius* apud ^c Gratianum legitur in Hilarij Papæ verbis. Namque in conciliis aperte *Ascanius* appellatur, ad quem sunt duæ Hilarij epistolæ. & de eodem agitur in concilio Romano ab Hilario habito. In eodem Gratiani capite de Barchinonensi Ecclesia agitur, sed scribendum est, *Barcinonensis*. Et postea. *Talis protinus de clero proprio & Barchinonensibus ordinetur Episcopus.* dele *Et*, atque scribe, *Barcinonensibus*. Melius hæc ^d Anselmus habet.

^a *Ansel. lib. 12. c. 46.* ^b *23. q. 5. c. 44. quali.*
^c *7. q. 1. c. 30. remoto.* ^d *Ansel. lib. 6. c. 101.*

& Anselmus Romanæ Ecclesiæ Legatus contra Pelagianos c. 1. *Additur in margine.* & in *Afric. c. 76.* & mox ad vocem *Anselmus*, videtur mendum in hoc nomine.

II In eodem Romano libro 23. q. 5. c. 44. *Quali. Pelagij*, *Thracius* editum est sine ulla varietate. *In margine est. Ansel. l. 12. c. 46. Pauli ibid. (hoc est, lib. 7. tit. 5.)*

DIALOGUS SECUNDUS. 21

bet. ¹² Sic etiam male scribi solet *Terracona* pro *Tarracone*, & *Barchinona* pro *Barcinone*, & *Terraconensis* pro *Tarracinensi*. Sed & *Terraconensis* pro *Tarracinensi* invenies apud Gratianum. ^a At ex registro B. Gregorii constat agi de Fundensi Ecclesia, & Tarracinensi eidem Episcopo commissis. ^b Coniungi autem debent duo capita ex eadem Gregorij epistula sumpta ad Agnellum Episcopum, quæ est epist. XIII. c. LII. libri secundi. Hæc etiam recte Anselmus conscripsit, ^c & liber Cæsar augustanus. ^d ¹³ C. Eadem ra-

B 3

tione

^a 21. q. 1. c. 5. relatio. & c. illud. ^b Vid. Gregor. lib. 2. epist. 14. c. 53. & lib. 7. c. 20. ind. 1. ^c Ansel. lib. 5. c. 25. ^d Cæs. lib. 3. c. 48.

¹² Caput 30. Remoto, 7. q. 1. hanc in eodem libro habet inscriptionem, Item Hilarius Papa Episcopis Tarracon. c. 3. & postea est. Remoto ab ecclesia Barcinonensi & c. & de clero proprio Barcinonensibus & c. & frater Ascani. In margine est, Anl. l. 6. c. 109.

¹³ In Romana editione 21. q. 1. c. 5. Relatio; Gregorio adscribitur lib. 2. ep. 13. seu. c. 52. ad Agnellum Episcopum. Initium capituli est, Relatio cleri, simul & populi Tarracinensis. In notis hæc hæc scripta sunt. Tarracinensis. Sic est emendatum ex vetustis, cum in vulgatis esset Tarraconensis gentis. In originali autem legitur, Tarracinæ

tione fortasse apud Gregor. IX. sub titulo de immunitate ecclesiarum capitis secundi inscriptio mutanda est. ^a A. Recte admones: idque ex lib. VII. registri ejusd. Gregorij constat, ut diximus in notis ad collectionem Bern. Papiensis, & in collectione conciliorum Tarraconensium. ¹⁴ Venio nunc ad aliam, ut hic noster appellare solet, metamorphosin. In Gratiani libro legitur distinct.

^a c. 2. de immu. eccles. in 1. collect. & apud Gregor. IX. Dist. 54. c. 3. Magnus.

racinæ degentis. In extremo capite hæc etiam addita sunt. *Alia est sententia B. Gregorii, ac Gratianus putare videatur.* Hunc enim Agnellum, qui antea Fundorum erat Episcopus, quod ea civitas ab hoste esset vastata, Tarracina Cardinalem constituit sacerdotem, ut in sequenti capite. De qua re notatum est supra dist. 71. c. fraternitatem. *In margine hujus capitis est.* Ansel. l. 5. c. 28. Polyc. l. 1. tit. 8. *Capite proximo est,* Tarracinensis ecclesiæ cardinalem, & Tarracinensis Ecclesiæ.

¹⁴ *Caput secundum de immunitate ecclesiarum in Romana editione hæc habet inscriptionem.* Gregorius Archiepiscopo Tricen. & in margine. Gregorius Agnello Terracon. Episcopo. Alias Terracin. Episcopo. Item Gregorius Agnello Episcopo. lib. 7. Epist. 20. ind. 1. registri B. Gregorii. Vide c. 2. eo. tit. in 1. compilat.

distinct. LIV. *Ex concilio Maguntinensi cap. IIX.*
Palea. Magnus Episcopus Augustudensis dixit.
Carthaginensi primo pro Magunt. scribendum
 esse admonuit Ant. Demochares. *Astigitanensis*
 pro *Augustud.* scribi etiam debuit ex conciliis.
Astuanensis habent Burchardus, ^a & Ivo; ^b Au-
 gustensis, Bernardus Papiensis & Gregor. IX.
^c C. Cur nomen hoc, *Palea*, adscriptum est
 B 4 huic

^a *Burch. lib. 2. c. 36.* ^b *Ivo. par. 6. c. 137. de-*
cret. ^c *c. un. de oblig. ad ratio. in 1. collect. & a-*
pu'd Gregorium IX.

15 *Caput tertium distin. 54. in odicione Romana*
hanc habet inscriptionem. (Ex concilio Carthagi-
 nensi primo c. 8.) *Palea.* *Ejus initium est.* Ma-
 gnus Episcopus Astiagensis dixit. *In notis scri-*
bitur. In codicibus impressis citatur ex Mogun-
 tinensi. Emendatum vero est ex Burchardo,
 Ivone, Decretali. *in c. uni. de obligat. ad ratio.* In
marginē hac sunt. Extra *de obligat. ad ratio, c.*
Magnus. Burch. l. 2. c. 36. Ivo p. 6. c. 137. In
 eadem editione *caput. uni. de obligatis ad ratiocinis*
hanc inscriptionem habet. Ex concilio Carthag. &
 hoc initium. Magnus Episcopus August. dixit. In
 marginē hac sunt. Concilium Carthaginense pri-
 mum c. 8. refert Burchardus libro 2. decreti c.
 36. Ivo part. 6. c. 137. & in 1. compilar. eo-
 tit. c. uni. Gratianus dist. 54. c. 3. ubi falso tri-
 buit

huic, & aliis quibusdam capitibus? Sunt enim, qui putent in certis, & inutilibus id adjectum. Sed tu discipuli Gratiani nomen esse dixisti. A. Ego duorum Jurisconsultorum testimonium habeo, Joan. Andreæ, & Catelliani Cottæ. Sed & video in veteribus Gratiani libris illa capita desiderari; & in Joannis Teutonici scholiis raro ad verba eorum capitum aliquid adscribi. Itaque existimo illa capita postea adjecta fuisse. Huc accedit, quod Bernardus Papiensis nonnulla ex his in librum suum retulit, quod de Gratiani capitibus non facile invenies. Sed quid B. selecti illi viri Romæ de Palea dicunt? B. Hoc ipsum audivi, in veteribus libris non inveniri. Paleæque nomen esse hodie familiæ cuidam Cremonensi proprium. Neque tamen carere auctoritate, aut esse reicienda hæc capita, sed aliqua nota esse à cæteris distinguenda, quasi addita post Gratiani lucubrationes. ¹⁶ A. Hoc fit

---

buit concilio Maguntinensi. & est difficilis textus. *sed vide, quæ dixi in notis hujus capituli. (Cur hæc postrema verba edita sint, querendum.)*

¹⁶ De Palea hæc sunt in admonitione Gregoriana editionis. De nomine Paleæ sunt variæ doctorem hominum sententiæ. Multi ea capita, in quibus res inanes, ac leves continerentur, hoc nomine appellari consueverunt; alii quasi τὰ παλαιά, id est

fit hujus diei pensum. Cras, si videbitur, pluribus de cæteris agemus.

De

id est antiqua: alii quasi additiones quasdam, derivata, aut potius depravata voce ab adverbio *πάλι*, id est rursus, quo scriptores etiam Latini tempore Gratiani uterentur. Verum Johannes Andræ in addition. ad Specul. tit. de disputation. & allegation. prope finem, (quem Imola in rubr. de verbor. obligat. Alexandrin. in proemio Decretal. (*sic*, *Decreti*) Jason in rubr. tit. de action. & alii sunt secuti.) putat quendam Protopaleam, quem Jason addit Cardinalem fuisse, collectioni Gratiani capita hæc adjunxisse. Atque ut in re tam incerta aliquid elici conjectura possit, exponetur, quid in collatis exemplaribus observatum fuerit. In tribus, quæ sunt antiquissima, & videntur scripta paulo post Gratiani ætatem, paucissima ex hujusmodi capitibus habentur. In uno valde emendato sunt apposita in margine sine ulla nota, sed non omnia, quæ in impressis: quamvis vicissim in illo additiones aliquæ sint, quæ in his non habentur. In alio literis perantiquis descripto Paleæ ipsæ recentiori scriptura toti volumini præponuntur. In ceteris habentur aut omnes, aut pleræque & partim quidem cum Paleæ nomine, partim vero sine ullo à ceteris capitibus discrimi-

De eodem erratorum genere.

DIALOGUS TERTIUS.

C. Antequam cetera dicas, quæ mendosa tibi esse videntur: velim scrupulum auferas mihi de his mendis cogitanti, qua de re cum B. egi; sed cum is aliquid mihi dixisse videretur, postea iterum in eandem incidi dubitationem. A. Quid tandem illud est? C. Quidnam interest, Gratianum pro *Leandro Leonardum*

---

discrimine. Ex qua observatione illud videtur posse colligi, has Paleas esse additiones non eodem tempore factas ad primam collectionem Gratiani, in margine primum adscriptas, ac nonnullas fortasse ab ipsomet Gratiano, ut sit, inter componendum, aut relegendum: quas deinde librariorum quidam obmiserint, quidam in contextu posuerint, interdum conjuncte cum prioribus capitibus, interdum cum aliquo discrimine. Falsam vero esse illorum opinionem, qui eas contemnendas putant, ex eo constat, quod multæ & in Decretalibus & apud vetustiores Gratiano collectores habentur: quod suis locis indicabitur. (*In meis libris non Protopalea, sed apud Joan. Andr. qui postea Palea, est; apud Faso. Quotapalea Cardinalis, apud Imol. Paucapalea, vel Pocapalea Cardin. apud Card. Alex. Procapaleas.*